

Macedón tudományos és kulturális közlemények

**MACEDÓN FÜZETEK
MACEDONIAN LETTERS
МАКЕДОНСКИ ТЕТРАТКИ**

**A makedón/macedón kultúra többnyelvű folyóirata
Journal of the Macedonian culture
Списание за македонската култура**

III. évfolyam 2020/1. szám

OHRID MACEDÓN FOLKEGYÜTTES
DEBRECENI EGYETEM NÉPRAJZI TANSZÉK

Macedón tudományos és kulturális közlemények

MACEDÓN FÜZETEK
MACEDONIAN LETTERS
МАКЕДОНСКИ ТЕТРАТКИ

A makedón/macedón kultúra többnyelvű folyóirata
Journal of the Macedonian culture
Списание за македонската култура

A szerkesztőbizottság tagjai:
ILJOVSZKI RISZTO, NIKOLOVSZKI RISZTO,
KEMÉNYFI RÓBERT, LJUPCO RISTESKI

Tiszteletbeli főszerkesztő:
BARTHA ELEK

Felelős szerkesztő:
BÓLYA ANNA MÁRIA

Olvasószerkesztő:
LISZTES MÓNIKA ÉVA

A szerkesztőség címe: Bólya Anna Mária, Ohrid Macedón Folkegyüttes,
H-1024 Budapest, Margit krt. 99.
Telefon: +36 70 312 6825, e-mail: bolya.annamaria@macedon.hu

A borítót tervezte: RaskyCREATIVE
Nyomdai előkészítés: Szász József

A folyóirat megjelenését támogatja:
Macedón Köztársaság Külügyminisztériuma
Debreceni Egyetem
Arts and Research Bt.
Lefter Mantse sebészorvos

ISSN: 2677-0512

BUDAPEST
III. évfolyam 2020/1. szám
Megjelenik: félévenként

TARTALOMJEGYZÉK

Bartha Elek Szent források macedóniai zarándokhelyeken	4
Risteski, Ljupco S. About the Ethnological Atlas Project of Socialistic Federative Republic of Yugoslavia and Ethnological Atlas of SR Macedonia	10
Hamza Gábor Macedónia és az európai politika – történeti áttekintés	20
Bólya Anna Mária A macedón rituális táncagyomány jellegzetességei	28
Iljovszki Riszto Prolegomena a macedón-magyar szótár elkészítéséhez	35
Marczinka Csaba A Sztrugai Költői Estek Fesztivál története	43
Nikolovszki Riszto Az Ilinden-felkelés évfordulójára	47
Bólya Anna Mária Bone Velicskovszki: Macedón erotikus népdalok	51
Bólya Anna Mária Macedón archaikus énekek fordításai	55
Képmelléklet	59

MARCZINKA CSABA

A SZTRUGAI KÖLTŐI ESTEK FESZTIVÁL TÖRTÉNETE

Marczinka Csaba író, költő, újságíró és történész. Intézménytől független művész.

Absztrakt

A költő-író a nemzetközi hírű Sztrugai Költői Estek mai formájának kialakulását ismerteti, és felhívja a figyelmet a fesztivál magyar kapcsolódásaira is.

#sztrugaikoltoiestek #miladinovtestverek #gilevszkipaszkal #macedonirodalom

Abstract

The poet-writer describes the development of the current form of the internationally famous Struga Poetry Evenings and also draws attention to the Hungarian relations of the festival.

*#strugapoetryevenings #miladinovbrothers #paskalgilevski
#macedonianliterature*

Sztruga (macedónul Struga, albánul Struge) város Észak-Macedónia nyugati részén, Sztruga község székhelye. Az Ohridi-tó északkeleti partján fekszik. Környékén számos régi pravoszláv kolostor, templom és egyéb műemlék található. Sztruga neve az óegyházi szláv nyelv „struga” szavából ered. („Struže veter” – „fúj a szél” kifejezés.) S valóban egy szeles völgyben fekszik a város. 1979-ben az UNESCO a természeti világörökség részévé nyilvánította az Ohridi-tó egész környékét.

E környéken rendezték meg először 1961-ben a sztrugai költőtalálkozót. A rendezvény az első években csak jugoszláviai alkotókat látott vendégül, de 1966-tól nemzetközivé vált, az első külföldi vendégek meghívásával. (E folyamat párhuzamos volt a „nagy Jugoszlávia” nemzetközi nyitásával.)

A magyar költészet sok reprezentánsa megfordult az évek során Sztrugában. Nagy László, Juhász Ferenc, Illyés Gyula, Weöres Sándor, Kiss Benedek például. Az utóbbi években Balázs F. Attila és Turczi István költő, író és műfordító volt a költőtalálkozó vendége. 1968-ban Nagy László, 1992-ben pedig Juhász Ferenc kapta meg a költői találkozó fődíját, az Arany Koszorú-díjat. (Nagy László portréja 1968-ban felkerült a fesztivál plakátjára.)

A fesztivál előbb 1963-ban – kilépve a macedón keretek közül – jugoszláv eseménnyé vált. Majd 1966-ban a fesztivál intézményesült és nemzetközi költőtálalkozóvá vált. Ekkor hozták létre a fődíjat, a Költészet Arany Koszorúja-díjat. Megalakult a *Sztruga Vers Versenyek Testülete*, mint a fesztivált koordináló szerv. Ezután alakult ki fokozatosan a díjak hierarchiája, valamint a fesztivál eseményeinek sorrendje. Eleinte a Miladinov Testvérek-díjat (Braća Miladinovci) és az Arany Koszorú-díjat adták csak ki. A Miladinov Testvérek-díjat a két fesztivál között megjelent legjobb verseskönyv számára hozták létre. Valójában az egész fesztivált eredetileg a közelben született (és orosz emigrációban elhunyt) Miladinov testvérek (Dimitar Miladinov és Konstantin Miladinov), a macedón irodalom alapítói emlékezetének ápolására alapították. (Az persze már kezdetektől problémát jelentett, hogy Dimitar és Konstantin Miladinovot a bolgárok is nagy költőik között tartották számon, maguknak követelve őket.) A fesztivál fokozatosan szakadt el – legalábbis részlegesen – az indító apropótól, bár díj formájában és rítusaiban azért őrizte a Miladinov testvérek örökségét. A költőtálalkozó és fesztivál lassan az 1991 előtti Jugoszlávia, később pedig a Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, Macedón Köztársaság, majd Észak-Macedón Köztársaság egyik legfontosabb kulturális eseményévé vált. A *Struški večeri na poezijata* (SVP) az idők folyamán *Struga Poetry Evenings-szé* (SPE), világhíres költészeti fesztivállá alakult. Nagyjából 2003 körülre – a Struga Hídjai (Bridges of Struga) díj megalapításával, valamint az *Iselenička gramota* díj létrehozásával – kialakult és állandósult a sztrugai fesztivál díjainak sora és eseményeinek sorrendje. A 2000-es évek elejétől napjainkig már nagyjából minden év augusztusában hasonlóan zajlott le a nemzetközi fesztivál eseménysora és stabilizálódott a díjak hierarchiája és rendszere. 4 díj vált állandóvá és 6 (a szkopjei fesztivál-utórezgéssel együtt 7) nagyobb esemény köré szerveződött a költőtálalkozó.

A díjak a következők:

1. Költészet Arany Koszorúja-díj (fődíj, nemzetközi), 2. Miladinov testvérek-díj (legjobb verskötet két fesztivál között), 3. Sztruga hídjai (Bridges of Struga) (debüt díj a legjobb elsőkötetesnek), 4. Iselenicka gramota (macedón diaszpóra költőinek díja).

A strugai költészeti fesztivál eseményeinek sorrendje: 1. Megnyitó a sztrugai kulturális központ előtti fennsíkon, Konstantin Miladinov *T'ga za jug* (*Vágyakozás délre*) című megzenésített versével, 2. *Meridjani* (Meridiánok): nemzetközi költői felolvasás a kulturális központban, 3. *Portret na laureatot*: év fődíjasának szentelt esemény az ohridi Szent Szófia-templomban, 4. *Noći bez intrepunkcija* (Éjszakák központozás nélkül): multimédiás művészeti események, költői prezentáció, társművészetek bekapcsolása, 5. Napi költő-piknik a Szent Naum-kolostornál az Ohridi-tó közelében (tradicionális ételek, népzene, néptánc), 6. *Mostovi* (Hidak):

záróünnepség a Verseny-hídnál a Drin folyónál, Költészet karavánja (a fesztivál zárása utáni program Szkopjében, felolvasások és előadások formájában).

Az utóbbi másfél évtizedben, úgy tűnik, hosszú időre kialakult a költőtalálkozó ritualizált eseménysora és a díjak, kitüntetések hierarchiája. A díjak elnyerése – főleg az Arany Koszorú-díjé – nemzetközi rangot biztosított sok költőnek, nemegyszer – mint Joszif Brodskij, Pablo Neruda vagy Seanus Heaney esetében – fontos állomásnak bizonyult az irodalmi Nobel-díj előtt. Szerencsére sem a délszláv polgárháború („nagy Jugoszlávia” felbomlása), sem pedig a néha labilis macedóniai, észak-macedóniai belpolitikai helyzet nem veszélyeztette eddig a költői találkozó megrendezését.

Az esemény arculatának kialakításában a macedón-magyar Paskal Gilevski is fontos szerepet játszott. Gilevski maga több művet fordított magyarról macedón nyelvre, s fiatalabb magyar költőket – például Balázs F. Attilát és Turczi Istvánt – hívott meg a sztrugai fesztiválra. Később Tóth Krisztina költő is a fesztivál vendége volt. Balázs F. Attila úgy emlékszik vissza, hogy „a fesztivál döntő jelentőségű volt nemzetközi kapcsolataim kialakítása szempontjából, az itt létrejött személyes kapcsolatok és barátságok révén”. Juhász Ferenc egy interjújában azt nyilatkozta, hogy „önmaga bűgőcsigájaként” keringett a sztrugai fesztivál forgatagában otttartózkodása idején. Őt az Arany Koszorú-díj elnyerése után többször ismételten meghívták a fesztiválra díszvendégként. Az első Arany Koszorú-díjas az orosz Robert Rozsgyesztvenszkij volt, a legutóbbi díjazott pedig Anna Blandiana román költő. 2013-ban, abban az évben, amikor Petőfi összegyűjtött versei megjelentek macedónul, magyar küldöttség látogatta meg a sztrugai fesztivált L. Simon László vezetésével. A fesztivál mára világjelentőségű eseménnyé vált, amelyre Európán kívül Ázsiából, Afrikából, Ausztráliából és Amerikából is rendszeresen érkeznek költők és delegációk. Jelenleg a *Sztrugai Költői Estek* (Struga Poetry Evenings) fesztivál az egyetlen költői fesztivál és költőtalálkozó, amely már több mint fél évszázada folyamatosan megrendezésre kerül. Remélhető, hogy a fesztivál még sokáig a nyári idény fontos művészeti eseménye marad.

Irodalom

Balázs F. Attila. „Struga, home of poetry – versantológia angol és macedón nyelven.” *Szörös Kő Online* 16, no. 3 (2011): 12-32.

Balkoski, Damjan, Stupar, Aleksandra. „Urban identity revisited: The transformations of Struga between 1991 and 2019.” In *4th BAB International Conference, Decoding Balkan: Architecture, Urbanism, Planning*, edited by Mrđenović, T., 67-89. Belgrade: Faculty of Architecture, BAB, 2019.

Dimova, Rozita. „The Nation of Poetry: Language, Festival and Subversion in Macedonia.” *History and Anthropology* 24, no. 1 (2013): 137-152.

Farkas László: „Juhász Ferenc, szavaival idézve.” *Új Írás Új Folyam – Irodalom, művészet, társadalom*. 3, no. 10 (2019) Letöltés dátuma 2020.06.01. <http://ujiras.hu/2019/08/05/farkas-laszlo-juhasz-ferenc-szavaival-idezve/>

Juhász Ferenc. *A végtelen tükre*. Budapest: Kossuth Kiadó, 2015.

Kuzder, Rita. „A magyarországi makedonisztika.” *Slavia Centralis* 19, no. 2 (2015): 23-35.

Magyar Tudományos Akadémia. „Paszkal Gilevszki: Macedón–magyar kulturális kapcsolatok a múltban és ma. Székfoglaló.” Hozzáférés dátuma: 2020.06.01. https://mta.hu/data/dokumentumok/szima/szekfoglalok/Gilevszki_Paszkal.pdf

Petrović, Milena. „Kovendžistvoto vo Struga nekogaš i denes.” *Etnolog – spisanie na združenieto na etnolozite na Makedonija* 2, no 1 (1992): 34-38.

Struga Poetry Evenings. „Miladinov Brothers.” Hozzáférés dátuma: 2020.06.01. <https://svp.org.mk/браќа-миладиновци/?lang=en>

Wikipedia. „Struga Poetry Evenings.” Hozzáférés dátuma: 2020.06.01. https://en.wikipedia.org/wiki/Struga_Poetry_Evenings